Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deveto vijeće)

11. prosinca 2025.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Članak 7. stavak 1. – Učinci utvrđenja nepoštenosti ugovorne odredbe – Ništetnost ugovora – Tužba trgovca za povrat iznosa kredita isplaćenog na temelju ugovora koji se mora utvrditi ništetnim – Posljedice davanja izjave o prijeboju – Prešutno odustajanje od prigovora zastare – Djelotvorno ostvarivanje postupovnih prava potrošača – Načelo djelotvornosti – Odvraćajući učinak zabrane nepoštenih ugovornih odredbi”

U predmetu C-767/24 [Kuszycka][i],

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi, Poljska), odlukom od 6. studenoga 2024., koju je Sud zaprimio 6. studenoga 2024., u postupku

mBank S. A.

protiv

ML,

SUD (deveto vijeće),

u sastavu: M. Condinanzi, predsjednik vijeća, N. Jääskinen i R. Frendo (izvjestiteljica), suci,

nezavisni odvjetnik: R. Norkus,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za mBank S. A., A. Cudna-Wagner, *radca prawny*, i B. Miąskiewicz, *adwokat*,

– za ML, I. Gabrysiak, *adwokat*,

– za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,

* Jezik postupka: poljski

[i] Naziv ovog predmeta je izmišljen. On ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

– za Europsku komisiju, P. Kienapfel i J. Szczodrowski, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 7. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24. i ispravak SL 2024./90009, L) te načela djelotvornosti.

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva mBank S. A., bankovne institucije, i osobe ML, potrošača, u vezi s tužbom za povrat tražbine nastale zbog korištenja novčanog iznosa pozajmljenog na temelju ugovora o hipotekarnom kreditu koji se mora utvrditi ništetnim jer sadržava nepoštene odredbe.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U dvadeset četvrtoj uvodnoj izjavi Direktive 93/13 navodi se da „budući da sudovi ili upravna tijela država članica moraju na raspolaganju imati odgovarajuća i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalne primjene nepoštenih odredaba u potrošačkim ugovorima”.

4 U članku 6. stavku 1. te direktive određuje se:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.”

5 U članku 7. stavku 1. navedene direktive predviđa se:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koj[e] prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

Poljsko pravo

6 U skladu s člankom 58. stavkom 1. Ustawe – Kodeks cywilny (Zakon o građanskom zakoniku) od 23. travnja 1964. (Dz. U. br. 16, poz. 93.), u verziji koja se primjenjuje u sporu iz glavnog postupka (u daljnjem tekstu: Građanski zakonik):

„Pravni akt koji je protivan zakonu ili je mu je cilj zaobilaženje zakona smatra se ništavim, osim ako se mjerodavnom odredbom ne predviđa drukčije, osobito ako se predviđa da se nevaljane odredbe pravnog akta zamjenjuju mjerodavnim zakonskim odredbama.”

7 Članak 117. Građanskog zakonika određuje:

„1. Podložno zakonom predviđenim iznimkama, imovinske tražbine podliježu zastari.

2. Nakon proteka roka zastare dužnik se može osloboditi svoje obveze, osim ako ne odustane od pozivanja na zastaru. Međutim, odustajanje od prigovora zastare prije isteka roka smatra se ništavim.

2.[1] Nakon isteka roka zastare više nije moguće istaknuti potraživanje protiv potrošača."

8 U članku 118. tog zakonika predviđa se:

„Osim ako posebnom ugovornom odredbom nije drukčije određeno, rok zastare iznosi šest godina, a za tražbine na temelju povremenih plaćanja i tražbine povezane s obavljanjem poslovne djelatnosti tri godine. Međutim, rok zastare istječe zadnji dan kalendarske godine, osim ako on nije kraći od dvije godine."

9 Članak 123. stavak 1. navedenog zakonika glasi kako slijedi:

„Rok zastare se prekida 1) svakom radnjom pred sudom, tijelom određenim za vođenje postupaka ili izvršenje tražbina određene naravi, ili arbitražnim sudom, poduzetom izravno u svrhu potraživanja, utvrđivanja, naplate ili osiguranja tražbine; 2) kad dužnik prizna tražbinu; 3) pokretanjem postupka mirenja."

10 Na temelju članka 385.[1] stavaka 1. i 2. istog zakonika:

„1. Odredbe potrošačkog ugovora o kojima se nije pojedinačno pregovaralo ne obvezuju tog potrošača ako [se] njegova prava i obveze u njima definiraju na način koji nije u skladu s dobrim običajima i koji grubo ugrožava njegove interese (nezakonite ugovorne odredbe). Ova odredba ne utječe na ugovorne odredbe kojima se definiraju glavne činidbe ugovornih strana, uključujući cijenu odnosno naknadu, ako su sastavljene na nedvosmislen način.

2. U slučaju kad jedna ugovorna odredba nije obvezujuća za potrošača na temelju stavka 1., stranke i dalje obvezuju ostale odredbe ugovora."

11 U skladu s člankom 405. Građanskog zakonika:

„Svaka osoba koja je bez pravne osnove stekla imovinsku korist na štetu druge osobe, dužna je tu korist vratiti u naravi, a ako to nije moguće, nadoknaditi njezinu vrijednost."

12 U članku 410. stavcima 1. i 2. tog zakonika određuje se:

„1. Odredbe prethodnih članaka osobito se primjenjuju u slučaju neosnovano plaćenih iznosa.

2. Iznos je neosnovano plaćen ako osoba koja ga je uplatila uopće nije imala takvu obvezu ili nije imala takvu obvezu prema osobi kojoj ga je uplatila, ako je osnova za tu uplatu prestala postojati, ako cilj koji se želio postići navedenom uplatom nije postignut ili ako je pravni akt kojim se zahtijeva ta uplata bio ništav i nije postao valjan nakon izvršenja te uplate."

13 U članku 498. stavcima 1. i 2. navedenog zakonika predviđa se:

„1. Kad su dvije osobe jedna drugoj istodobno dužnik i vjerovnik, svaka od njih može izvršiti prijeboj svoje tražbine s tražbinom druge strane ako je predmet obje tražbine novac ili stvari iste naravi određene samo na temelju njihove vrste, a obje su tražbine dospjele i mogu se potraživati pred sudom ili drugim državnim tijelom.

2. Kao rezultat prijeboja obje se tražbine prebijaju do iznosa manje tražbine."

14 Članak 499. istog zakonika formuliran je kako slijedi:

„Prijeboj se vrši davanjem izjave drugoj strani. Izjava ima retroaktivni učinak od trenutka kad je prijeboj postao moguć."

Glavni postupak i prethodno pitanje

15 Dana 11. listopada 2006. osoba ML sklopila je s društvom mBank ugovor o hipotekarnom kreditu u iznosu od 130 000 poljskih zlota (PLN) (oko 30 670 eura) radi kupnje nekretnine. Taj ugovor, sklopljen na 360 mjeseci, bio je denominiran u švicarskim francima (CHF), ali je predviđao otplatu mjesečnih obroka u poljskim zlotima čiji se iznos određivao primjenom prodajnog tečaja švicarskog franka objavljenog na tečajnoj listi društva mBank na dan plaćanja tih mjesečnih obroka.

16 Osoba ML je 12. listopada 2017. poslala društvu mBank prijedlog za nagodbu, tražeći povrat iznosa od 53 244,39 PLN (oko 12 530 eura) i 14 692,51 CHF (oko 15 700 eura), za koje je smatrala da su neosnovano uplaćeni zbog postojanja nepoštenih odredbi u navedenom ugovoru.

17 Društvo mBank je 16. prosinca 2021. podnijelo tužbu Sądu Okręgowom w Warszawie (Okružni sud u Varšavi, Poljska), sudu koji je uputio zahtjev, tražeći da se osobi ML naloži povrat glavnice kredita, to jest iznosa od 130 000 PLN (oko 30 670 eura) uvećanog za zatezne kamate po zakonom utvrđenoj stopi. Bankovna institucija tvrdila je da je osoba ML, s obzirom na to da je ugovor o hipotekarnom kreditu ništetan, dužna vratiti pozajmljenu glavnicu, na temelju odredbi nacionalnog prava o stjecanju bez osnove.

18 U odgovoru na tužbu osoba ML zatražila je da se tužba odbije te je istaknula prigovor zastare tražbine. Neovisno o tome dala je i izjavu o prijeboju pozivajući se na tražbine u iznosima od 53 244,39 PLN (oko 12 530 eura) i 14 692,51 CHF (oko 15 700 eura).

19 Sud koji je uputio zahtjev utvrđuje da ugovor o kojem je riječ u glavnom postupku sadržava nepoštene odredbe i da ne može opstati bez tih odredbi. Smatra da iz toga slijedi da taj ugovor treba utvrditi ništetnim i da su, u skladu s nacionalnim pravom, strane dužne jedna drugoj vratiti ono što su primile na temelju navedenog ugovora.

20 Nadalje, taj sud napominje da je, u skladu s člankom 118. Građanskog zakonika, rok zastare od tri godine koji se primjenjuje na tražbine bankovnih institucija istekao 31. prosinca 2020. Dakle, u trenutku podnošenja tužbe u glavnom postupku, to jest 16. prosinca 2021., tražbina te institucije bila je zastarjela. Navedeni sud stoga ocjenjuje da, imajući u vidu prigovor zastare koji je istaknula osoba ML, tužbu mora odbaciti.

21 Taj isti sud međutim ističe da, prema nacionalnoj sudskoj praksi, davanje izjave o prijeboju, u skladu s člankom 499. Građanskog zakonika, podrazumijeva odustajanje od prigovora zastare u smislu članka 117. stavka 2. tog zakonika. Naime, tvrdi da iz te sudske prakse proizlazi da stranka koja da izjavu o prijeboju samim time priznaje postojanje i dospjelost sporne tražbine te izražava namjeru da je podmiri, odustajući time od pozivanja na zastaru. Takav bi pristup, koji priznaje i poljska pravna znanost, naveo nacionalne sudove na zaključak da je davanje izjave o prijeboju, čak i na osnovi obrane, istovjetno s odustajanjem od prigovora zastare. Smatra da iz toga slijedi da se, na temelju navedene sudske prakse, prigovor zastare koji je istaknula osoba ML ne može prihvatiti, a da se tražbina bankovne institucije ne može smatrati zastarjelom.

22 Međutim, sud koji je uputio zahtjev ima nedoumice u pogledu usklađenosti takve nacionalne sudske prakse s člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13.

23 U tom smislu, navedeni sud navodi da je osoba ML mogla dati izjavu o prijeboju samo ako je namjeravala prebiti svoju tražbinu s tražbinom bankovne institucije, a pritom nije namjeravala odustati od prigovora zastare, tim više jer je ta dva razloga istaknula istodobno. Osim toga, budući da osoba ML nije izričito navela da odustaje od prigovora zastare, ne može se isključiti da ona nije bila upoznata s činjenicom da se izjava o prijeboju može tumačiti u tom smislu.

24 Prema ocjeni navedenog suda, nacionalna sudska praksa prema kojoj izjava o prijeboju automatski podrazumijeva odustajanje od prigovora zastare mogla bi se pokazati protivnom ciljevima zaštite potrošača koji se nastoje postići Direktivom 93/13. Smatra da takva sudska praksa može potrošače odvratiti od korištenja mehanizma prijeboja, iako on predstavlja učinkovito sredstvo za ostvarivanje prava u slučaju postojanja nepoštenih ugovornih odredbi. Osim toga, tvrdi da načelo zaštite potrošača kao i načelo pravne sigurnosti govore u prilog tumačenja nacionalnog prava na način da se dopuštenost zastarjele tužbe koju je trgovac podnio protiv potrošača može zamisliti samo u iznimnim i jasno definiranim slučajevima.

25 Ipak, taj isti sud napominje da, ako je cilj osobe ML prilikom davanja izjave o prijeboju bio gašenje tražbine društva mBank, davanje takve izjave moglo bi se smatrati kao priznavanje postojanja te tražbine, bez koje bi prijeboj bio suvišan. Štoviše ističe da osobu ML zastupa odvjetnik koji bi, s obzirom na svoju funkciju, morao poznavati nacionalnu sudsku praksu prema kojoj davanje izjave o prijeboju predstavlja odustajanje od prigovora zastare.

26 U tim je okolnostima Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li u kontekstu odluke kojom je ugovor o hipotekarnom kreditu utvrđen u cijelosti ništetnim zato što on ne može opstati nakon uklanjanja njime predviđenih nepoštenih odredbi, članak 7. stavak 1. Direktive [93/13] i načelo djelotvornosti tumačiti na način da im se protivi sudsko tumačenje nacionalnog prava prema kojem je potrošačevo davanje izjave o prijeboju svoje tražbine s tražbinom banke, vezano uz naknadu protuvrijednosti glavnice kredita, istovjetno s potrošačevim odustajanjem od prigovora zastare navedene bankine tražbine?”

O prethodnom pitanju

Dopuštenost

27 Obje stranke iz glavnog postupka osporavaju dopuštenost prethodnog pitanja.

28 Kao prvo, društvo mBank navodi da zahtjev za prethodnu odluku ne ispunjava uvjete iz članka 94. Poslovnika Suda. Konkretno, tvrdi da sud koji je uputio zahtjev nije pružio nikakvu informaciju o okolnostima u kojima je osoba ML dala izjavu o prijeboju niti o sadržaju te izjave.

29 U skladu s člankom 94. Poslovnika, svaki zahtjev za prethodnu odluku mora sadržavati „sažeti prikaz predmeta spora i relevantne činjenice kako ih je utvrdio sud koji je uputio zahtjev ili barem prikaz činjeničnih okolnosti na kojima se temelje pitanja”, „sadržaj nacionalnih odredaba koje se mogu primijeniti u predmetu i, po potrebi, relevantnu nacionalnu sudsku praksu”, te „prikaz razloga koji su naveli sud koji je uputio zahtjev da se zapita o tumačenju ili valjanosti određenih odredaba prava Unije, kao i pojašnjenje veze koja po mišljenju tog suda postoji između tih odredaba i nacionalnog zakonodavstva primjenjivog u glavnom postupku”.

30 U konkretnom slučaju, zahtjev za prethodnu odluku sadržava opis činjeničnog i pravnog okvira spora iz glavnog postupka koji je dostatan za ispunjavanje tih zahtjeva. Naime, s jedne strane, u tom se zahtjevu preuzima sadržaj nacionalnih odredbi koje se primjenjuju u sporu iz glavnog postupka te relevantne nacionalne sudske prakse. S druge strane, opis koji je sud koji je uputio zahtjev dao u pogledu okolnosti u kojima je osoba ML dala izjavu o prijeboju te pitanja koja taj sud iznosi u pogledu pravnih posljedica koje nacionalna sudska praksa vezuje uz takvu izjavu, dovoljan je da bi se shvatili razlozi na kojima počiva odabir odredbi prava Unije čije tumačenje navedeni sud traži i veza koju on uspostavlja između tih odredbi i nacionalnog zakonodavstva koje se primjenjuje u sporu koji je pred njim pokrenut.

31 Kao drugo, društvo mBank i osoba ML tvrde da je prethodno pitanje hipotetsko jer je osoba ML izjavu o prijeboju dala samo podredno te da ju je potom povukla u dopisu od 4. studenoga 2024. Stoga smatraju da je pitanje prijeboja i učinaka koji se vezuju uz tu izjavu irelevantno za rješenje spora iz glavnog postupka.

32 S tim u vezi treba istaknuti da je sud koji je uputio zahtjev, slijedom zahtjeva za dostavu informacija koji mu je uputio Sud, potvrdio da je osoba ML povukla izjavu o prijeboju. Međutim, taj je sud naveo da želi ostati pri zahtjevu za prethodnu odluku jer mu je odgovor na postavljeno pitanje i dalje potreban za rješavanje spora iz glavnog postupka. Navedeni je sud u tom smislu precizirao da poljsko zakonodavstvo omogućuje povlačenje prigovora prijeboja, koji se shvaća kao postupovni prigovor, ali ne dopušta povlačenje izjave o prijeboju, kao materijalne izjave. Dodao je da u svakom slučaju prvotna izjava o prijeboju istovjetna s priznanjem duga, a njime se na temelju članka 123. Građanskog zakonika prekida rok zastare. Stoga smatra da taj rok ponovno počinje teći od tog prešutnog priznanja, a naknadno povlačenje izjave ne može imati retroaktivni učinak i anulirati to tako izvršeno prešutno priznanje.

33 Treba podsjetiti na to da je u okviru suradnje između Suda i nacionalnih sudova koja je uspostavljena člankom 267. UFEU-a, isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da uvažavajući posebnosti predmeta ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Prema tome, ako se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud je načelno dužan donijeti odluku (vidjeti presude od 29. studenoga 1978., Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, t. 25. i od 11. siječnja 2024., Nárokuj, C-755/22, EU:C:2024:10, t. 17. i navedenu sudsku praksu).

34 Iz navedenog proizlazi da za pitanja koja se odnose na pravo Unije vrijedi presumpcija relevantnosti. Sud može odbiti očitovati se o prethodnom pitanju koje je postavio nacionalni sud samo ako je očito vidljivo da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim

stanjem ili predmetom spora iz glavnog postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi mogao dati koristan odgovor na upućena pitanja (vidjeti presude od 7. rujna 1999., Beck i Bergdorf, C-355/97, EU:C:1999:391, t. 22. i od 11. siječnja 2024., Národuj, C-755/22, EU:C:2024:10, t. 18. i navedenu sudsku praksu).

35 U konkretnom slučaju, s jedne strane, iz odgovora na zahtjev za dostavu informacija spomenut u točki 32. ove presude, koji je dostavio sud koji je uputio zahtjev kao jedini nadležan za tumačenje nacionalnog prava, proizlazi da je izjava o prijeboju u poljskom pravu istovjetna s priznanjem duga te da proizvodi pravne učinke neovisno o njezinu eventualnom povlačenju, koje uostalom prema mjerodavnom nacionalnom pravu nije ni dopušteno.

36 S druge strane, spor iz glavnog postupka vodi se povodom tužbe za povrat koju je podnijela bankovna institucija radi povrata iznosa glavnice pozajmljenog na temelju ugovora o hipotekarnom kreditu koji sadržava nepoštene odredbe i koji se mora utvrditi ništetnim. Sud koji je uputio zahtjev postavlja pitanje usklađenosti nacionalne sudske prakse prema kojoj potrošačevo davanje izjave o prijeboju svoje tražbine s tražbinom bankovne institucije podrazumijeva prešutno odustajanje od prigovora zastare, s člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13 u vezi s načelom djelotvornosti.

37 U tim okolnostima nije očito razvidno da zatraženo tumačenje Direktive 93/13 nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora iz glavnog postupka ili da je postavljeni problem hipotetske naravi.

38 Kao treće i posljednje, društvo mBank navodi da se odredbe Direktive 93/13 ne primjenjuju na učinke izjave o prijeboju istaknute u okviru tužbe za povrat, tako da je to pitanje uređeno isključivo nacionalnim pravom.

39 U tom pogledu dovoljno je istaknuti da kada, kao što je to u konkretnom slučaju, nije očito vidljivo da tumačenje akta prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora iz glavnog postupka, prigovor neprimjenjivosti tog akta u glavnom predmetu ulazi u meritum pitanja (presuda od 15. lipnja 2023., Getin Noble Bank (Odgoda izvršenja ugovora o kreditu), C-287/22, EU:C:2023:491, t. 27. i navedena sudska praksa).

40 Iz svih navedenih razmatranja proizlazi da je prethodno pitanje dopušteno.

Meritum

41 Svojim jedinim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u bitnome pita treba li članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 u vezi s načelom djelotvornosti tumačiti na način da mu se u kontekstu odluke kojom je ugovor o hipotekarnom kreditu koji je sklopljen između potrošača i bankovne institucije utvrđen u cijelosti ništetnim zato što sadržava nepoštenu odredbu bez koje navedeni ugovor ne može opstati, protivi nacionalna sudska praksa prema kojoj potrošačevo davanje izjave o prijeboju svoje tražbine s tražbinom te bankovne institucije podrazumijeva prešutno odustajanje od prigovora zastare za tražbinu na koju se poziva navedena institucija.

42 Treba podsjetiti na to da se sustav zaštite uspostavljen Direktivom 93/13 temelji na shvaćanju da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na trgovca, kako u pogledu pregovaračke snage tako i u pogledu razine obaviještenosti – položaju koji ga navodi da prihvati uvjete koje je trgovac unaprijed sastavio, bez mogućnosti utjecaja na njihov sadržaj (presuda od 15. lipnja 2023., Bank M. (Posljedice poništenja ugovora), C-520/21, ECLI:EU:C:2023:478, t. 54. i navedena sudska praksa).

43 Dakle, imajući u vidu narav i važnost javnog interesa na kojem se zasniva zaštita potrošača, Direktivom 93/13 – i konkretno njezinim člankom 7. stavkom 1. u vezi s njezinom dvadeset četvrtom uvodnom izjavom – državama članicama nameće se obveza utvrđivanja primjerenih i učinkovitih sredstava za sprečavanje korištenja nepoštenih odredbi u ugovorima sklopljenima između trgovaca i potrošača. Da bi se to postiglo, nacionalni sudovi moraju izuzeti iz primjene nepoštene ugovorne odredbe kako one ne bi proizvodile obvezujuće učinke na konkretnog potrošača, osim ako se on tomu ne protivi (presuda od 15. lipnja 2023., Bank M. (Posljedice poništenja ugovora), C-520/21, ECLI:EU:C:2023:478, t. 56. i navedena sudska praksa).

44 Iako je Sud već u više navrata regulirao način na koji nacionalni sud mora osigurati zaštitu prava koja potrošači ostvaruju na temelju Direktive 93/13, treba ipak istaknuti da se pravom Unije načelno ne usklađuju postupci koji se primjenjuju na ispitivanje navodne nepoštenosti ugovorne odredbe, niti posljedice koje treba povući iz utvrđenja takve nepoštenosti. Prema tome, s obzirom na to da u tom području ne postoji poseban propis Unije, pravila o provedbi zaštite potrošača koja se predviđa tom direktivom ulaze u unutarnji pravni sustav država članica na temelju načela njihove procesne autonomije. Ipak, ta pravila ne smiju biti nepovoljnija od onih koja uređuju slične unutarnje situacije (načelo ekvivalentnosti), niti biti uređena tako da u praksi čine nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje prava koja se potrošačima priznaju pravnim sustavom Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presude od 25. studenoga 2020., Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, t. 39. i od 26. lipnja 2019., Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, t. 45. i 46. te navedenu sudsku praksu).

45 Kada je riječ o načelu djelotvornosti, koje je jedino predmet pitanja suda koji je uputio zahtjev, treba podsjetiti na to da se svaki slučaj u kojem se postavlja pitanje čini li nacionalna postupovna odredba nemogućom ili pretjerano teškom primjenu prava Unije, mora analizirati uzimajući u obzir mjesto te odredbe u cjelokupnom postupku, njegovo odvijanje i posebnosti, pred različitim nacionalnim tijelima. U tom smislu, treba po potrebi uzeti u obzir načela na kojima se temelji nacionalni pravosudni sustav, kao što su to zaštita prava obrane, načelo pravne sigurnosti i nesmetano odvijanje postupka (presuda od 26. lipnja 2019., Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, t. 48. i navedena sudska praksa).

46 Nadalje, Sud je precizirao da obveza država članica u pogledu osiguravanja djelotvornosti prava koja pojedinci ostvaruju na temelju prava Unije podrazumijeva, posebno kada je riječ o pravima koja proizlaze iz Direktive 93/13, zahtjev djelotvorne sudske zaštite, također utvrđen u članku 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, koji se među ostalim primjenjuje i u pogledu utvrđivanja postupovnih pravila o sudskim tužbama utemeljenim na tim pravima (presuda od 10. lipnja 2021., BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, t. 29. i navedena sudska praksa).

47 Među primjerenim i učinkovitim sredstvima kojima se potrošaču treba zajamčiti pravo na djelotvoran pravni lijek mora biti i mogućnost uključivanja u postupak koji je protiv njega pokrenuo trgovac, u razumnim postupovnim uvjetima, tako da za ostvarivanje njegovih prava nisu propisani uvjeti, osobito u pogledu rokova, troškova ili drugih postupovnih zahtjeva, koji čine pretjerano teškim ili u praksi nemogućim ostvarivanje prava zajamčenih Direktivom 93/13 (vidjeti u tom smislu presude od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, t. 59. i od 3. travnja 2019., Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, t. 53. i navedenu sudsku praksu).

48 U konkretnom slučaju, iz odluke kojom se upućuje zahtjev razvidno je da je u tužbi za povrat koju je društvo mBank podnijelo radi naplate tražbine iz ugovora o hipotekarnom kreditu koji se mora utvrditi ništetnim jer sadržava nepoštene odredbe, osoba ML istaknula prigovor zastare te tražbine i istodobno dala izjavu o prijeboju svoje tražbine s tražbinom bankovne institucije.

49 Iz navedenog također proizlazi da je u trenutku podnošenja tužbe u glavnom postupku tražbina bankovne institucije bila zastarjela, tako da bi, imajući u vidu prigovor zastare koji je istaknula osoba ML, sud koji je uputio zahtjev morao odbaciti tužbu. Međutim, taj sud ističe da, prema nacionalnoj sudskoj praksi, davanje izjave o prijeboju, u skladu s člankom 499. Građanskog zakonika, podrazumijeva odustajanje od prigovora zastare u smislu članka 117. stavka 2. tog zakonika, tako da se prigovor koji je istaknula osoba ML ne može prihvatiti, a tražbina bankovne institucije ne može se smatrati zastarjelom.

50 S tim u vezi treba istaknuti, kao prvo, da uvjetovanje prava na isticanje prigovora zastare uzdržavanjem od bilo kakve izjave o prijeboju u stvarnosti dovodi do ograničavanja mogućnosti potrošača da koristi postupovno pravo predviđeno nacionalnim zakonodavstvom, to jest pravo potraživati uzajamnu tražbinu koja proizlazi iz utvrđenja ništetnosti predmetnog ugovora o kreditu. Takvo ograničenje može, u okviru postupka koji je trgovac pokrenuo protiv potrošača, predstavljati prepreku koja potonjeg može spriječiti ili odvratiti od svrsishodnog korištenja svojih postupovnih prava, neuzimanjem u obzir sudske prakse navedene u točkama 46. i 47. ove presude.

51 Kao drugo, očito je da nacionalna sudska praksa o kojoj je riječ u glavnom postupku također može dovesti u pitanje odvraćajući učinak koji je članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 u vezi s člankom 7. stavkom 1. te direktive namjeravao vezati uz utvrđenje nepoštenosti odredbi sadržanih u ugovorima koje je trgovac sklopio s potrošačima (vidjeti po analogiji presudu od 14. prosinca 2023., Getin Noble Bank (Rok zastare za podnošenje tužbi za povrat), C-28/22, EU:C:2023:992, t. 74. i navedenu sudsku praksu).

52 Naime, kao što je razvidno iz informacija koje je iznio sud koji je uputio zahtjev, na koje se podsjeća u točki 49. ove presude, čini se da je ta nacionalna sudska praksa takva da dovodi do mogućnosti da trgovac naplati zastarjelu tražbinu samo zato što je potrošač, uz to što je istaknuo prigovor zastare, koristio postupovno sredstvo koje mu priznaje nacionalno pravo, odnosno davanje izjave o prijeboju. Navedena sudska praksa stoga može dovesti do gubitka djelotvornosti mehanizma koji je uspostavljen Direktivom 93/13 radi sprečavanja korištenja nepoštenih ugovornih odredbi u ugovornim odnosima između trgovaca i potrošača, s obzirom na to da ima za posljedicu neutraliziranje pravnih učinaka povezanih s utvrđenjem ništetnosti predmetnog ugovora i omogućavanje trgovcu da ostvari korist od svojeg nezakonitog postupanja, koji je uzrok tog utvrđenja ništetnosti.

53 Kao treće i posljednje, treba podsjetiti na to da se sustav zaštite potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi i štetnih posljedica do kojih dovodi utvrđenje ništetnosti ugovora u cijelosti, uveden Direktivom 93/13, ne primjenjuje ako se potrošač tome protivi. Potonji može, nakon što ga je nacionalni sud na to upozorio, odlučiti ne pozvati se na nepoštenost i neobvezujuću narav ugovorne odredbe, čime daje slobodan i informiran pristanak na predmetnu ugovornu odredbu i samim time izbjegava utvrđivanje nevaljanosti ugovora. Kako bi potrošač mogao dati slobodan i informiran pristanak, nacionalni je sud dužan – u okviru nacionalnih postupovnih pravila i uzimajući u obzir načelo pravičnosti u građanskim postupcima – strankama na objektivan i detaljan način navesti pravne posljedice do kojih može dovesti uklanjanje nepoštene odredbe, i to neovisno o tome je li ih zastupao profesionalni punomoćnik (vidjeti u tom smislu presudu od 29. travnja 2021., Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, t. 94., 95. i 97.).

54 Slično tome, odustajanje od prigovora zastare ne može se presumirati samo na temelju nacionalne sudske prakse kojom se postupovni akt, kao što je izjava o prijeboju, smatra izražavanjem prešutne namjere da se odustane od tog prigovora, a da se pritom ne provjeri je li potrošač slobodno i informirano izrazio namjeru da to učini. Isto se tumačenje tim više nameće u slučaju poput onog iz glavnog postupka u kojem je potrošač drugim postupovnim aktom, koji je podnio istodobno, izričito izrazio suprotnu namjeru da se pozove na zastaru.

55 Kao što je to poljska vlada u bitnome naglasila u svojim pisanim očitovanjima, članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 i načelo djelotvornosti zahtijevaju da potrošač mora imati mogućnost svrsishodno potraživati prava koja mu se priznaju tom direktivom, pri čemu se ostvarivanje jednog postupovnog prava ne može automatski izjednačiti s prešutnim odustajanjem od drugog. Stoga valja zaključiti da nacionalna sudska praksa koja zaključuje da postoji prešutno odustajanje od prigovora zastare isključivo na temelju davanja izjave o prijeboju, bez provjere namjere potrošača, krši taj zahtjev.

56 Tu ocjenu ne može dovesti u pitanje okolnost da je osobu ML zastupao odvjetnik koji bi, s obzirom na svoju funkciju, trebao biti upoznat s dotičnom nacionalnom sudskom praksom, imajući u vidu da takva okolnost načelno ne utječe na zaštitu koja se potrošačima priznaje u Direktivi 93/13 (vidjeti po analogiji presudu od 11. ožujka 2020., Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, t. 40. i navedenu sudsku praksu).

57 Treba još podsjetiti na to da načelo usklađenog tumačenja nacionalnog prava i prava Unije zahtijeva da nacionalni sudovi moraju učiniti sve što je u njihovoj nadležnosti, uzimajući pritom u obzir cjelokupno nacionalno pravo i primjenjujući metode tumačenja koje to pravo poznaje, kako bi se osigurala puna djelotvornost predmetne direktive i kako bi se došlo do rješenja koje je u skladu s ciljem koji se njome nastoji postići. Zahtjev takvog usklađenog tumačenja posebno podrazumijeva obvezu nacionalnih sudova da eventualno izmijene ustaljenu sudsku praksu ako se ona temelji na tumačenju nacionalnog prava koje nije u skladu s ciljevima direktive. Prema tome, nacionalni sud ne može valjano tvrditi da nije u mogućnosti protumačiti odredbu nacionalnog prava u skladu s pravom Unije samo zbog činjenice da se ta odredba ustaljeno tumačila na način koji nije spojiv s tim pravom (presuda od 26. lipnja 2019., Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, t. 65. i 66. te navedena sudska praksa).

58 U konkretnom slučaju, sud koji je uputio zahtjev mora osigurati da se odredbe nacionalnog prava ne mogu ne tumačiti na način koji potrošača sprečava ili odvraća od mogućnosti da se svrsishodno pozove na prigovor zastare za tražbinu koju potražuje bankovna institucija, samo zato što je taj potrošač dao izjavu o prijeboju.

59 Prema tome, taj sud po potrebi mora na vlastitu inicijativu izuzeti od primjene nacionalnu sudsku praksu o kojoj je riječ u glavnom postupku, s obzirom na to da ona očito nije u skladu s člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13.

60 Slijedom navedenih razloga, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 u vezi s načelom djelotvornosti treba tumačiti na način da mu se u kontekstu odluke kojom je ugovor o hipotekarnom kreditu koji je sklopljen između potrošača i bankovne institucije utvrđen u cijelosti ništetnim zato što sadržava nepoštenu odredbu bez koje navedeni ugovor ne može opstati, protivi nacionalna sudska praksa prema kojoj potrošačevo davanje izjave o prijeboju svoje tražbine s tražbinom te bankovne institucije podrazumijeva prešutno odustajanje od prigovora zastare za tražbinu na koju se poziva navedena institucija.

Troškovi

61 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (deveto vijeće) odlučuje:

Članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima, u vezi s načelom djelotvornosti,

treba tumačiti na način da mu se:

u kontekstu odluke kojom je ugovor o hipotekarnom kreditu koji je sklopljen između potrošača i bankovne institucije utvrđen u cijelosti ništetnim zato što sadržava nepoštenu odredbu bez koje navedeni ugovor ne može opstati, protivi nacionalna sudska praksa prema kojoj potrošačevo davanje izjave o prijeboju svoje tražbine s tražbinom te bankovne institucije podrazumijeva prešutno odustajanje od prigovora zastare za tražbinu na koju se poziva navedena institucija.

Potpisi